

A TERMÉSZET.

Szerkesztik:

DR. LENDL ADOLF
és
csikszentsimoni és ornyesi
LAKATOS KÁROLY.

Budapest, II., Donáti-utca 7.

Állattani, vadászati és halászati folyóirat.

»A TERMÉSZET« előfizetési ára
a »HALÁSZAT« melléklapjával együtt
egy évre 6 korona.
A »Halászat« külön, egy évre 3 korona.

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Az állatok szerepe az időjósolásban.

— Irta: *Tomasovszky Imre.* —

„Felix, qui potuit, rerum cognoscere causas.“ Virgil.

Életünk tartama alatt talán mi sem köti le figyelmünket oly sokszor, mint az időjárás. És méltán, a mennyiben az időjárás okozta szélsőségek, nevezetesen a nagy meleg s a rendkívüli forróság, a dermesztő és szokatlan hideg, a sokszor huzamosabb ideig tartó esőzés, gyakori villámlás, mennydörgés, jégeső, dér, a napokig tartó köd, hirtelen keletkezett zivatarok, szélvizek s a ritkaságképen fellépő fénytűnemények stb. mind élénk feszültségben tartják idegrendszerünket.

Nem csoda tehát, ha a legrégibb kor népeinél is akadunk az időjárás megfigyelésére, bár nem oly mértékben, mint azt az időjárás különféleségei miatt tőlük nagyobb terjedelemben várni lehetett volna. Az így mutatkozott közönyösséget legjobban bizonyítja az akkori korban élt népeknek az időjárás szeszélyeivel szemben nyilvánuló érzéketlensége, továbbá az, hogy az időjárás bonyodalmas mibenlétét — tudományos ismereteik híján — nem voltak képesek megmagyarázni s még az is, hogy erősebb testi szervezettel bírván, mint a mai kor emberei, figyelmüket nem terjesztették ki annyira az időjárás megfigyelésére.

Ámde a sasszárnyakon repülő évszázadok alatt végre az emberiségnek gondolnia kellett későbbben már azért is az időjárásra s okait előidéző tényezőkre, mivel sok esetben egyes céljaik elérése tisztán magától az

időjárástól függött. Ime, ez a hathatós ok játszott főszerepet az időjárás kezdetleges megfigyelésében és az időjósolás alkalmazásában.

Az ember természetében gyökerező ama hajlam és vágy, mely a jövő előreláthatatlan titkainak hatását rejti magában azóta, mióta az emberiség földünkön létezik, kisebb-nagyobb mértékben nyilvánult. Ezt olvassuk az emberiség történelmének figyelmes tanulmányozása közben, mikor is látjuk, hogy a jövő titkainak kutatása úgy kezdetben, mint később is a *jóslásokkal* nyert kifejezést.

Mint minden az emberiség jövőjét nagyban befolyásoló tényezőt, úgy különösen a földet művelő népek sorsa jövőjét is, mely nagyrészt az időjárástól függött, igyekeztek megfejteni, bár, mint látni fogjuk — sajnos — a legtöbbször helytelen és csak kevésbé indokolt alapokon, melyek aztán a legtöbb esetben az apákról a fiukra szálló mondáknak, babonáknak, meséknek stb. váltak kútforrásaivá.

Szükséges leend tehát röviden megismerkednünk az időjósolás történetével, mert hisz csakis így lehetünk képesek arra, hogy méltathassuk azt a körülményt, vajjon tulajdonképpen mi is vezette az embereket az állatok időjósoló képességének ismeretére s hogy az időjósolásnak e módja miben nyilvánult s alkalmazása meddig maradhatott fenn?

* * *

Az időjósolás többé-kevésbé rejtélyes lévén, a vele szorosan összefüggő *időjósolás* kezdetét már az *ó-kor*

népeinél találjuk meg, kik az időjárást épen úgy, mint más természeti tüneményt is, mely csodálatra méltó és természetfölötti volt, *isteni eredetűnek* tartották. Ezen az alapon kerül az időjárás vallási tanaikba. Így a görög mitológiában az *égiháborúnak* (Zeus a Gigaszokkal és Kiklopszokkal, Hephaistos, Prometheus stb.), a *szélvésznek* (Harpiák, Aiolos és társai, Hermes), a *világosság-nak* (Apollon, Helios, Artemis, Eos, Iris stb.), *tűznek* (Hestia), *víznek* (Poseidon) stb. voltak istenei. A római mitológiában szintén feltaláljuk ez istenségeket. Ezt igazolja például az is, hogy ha hajón akartak utazni, kedvező szélért isteneikhez folyamodtak s ha vetéseiket nem öntözte az áldást osztó eső, vallási funkciókat végeztek, remélvén, hogy ezek alkalmazásával céljaikat érik.

Közép-Azsia rengeteg pusztáin az *esőcsinálás* fejlődött ki. Itt ugyanis az ég alj rendkívül változékony lévén, az időjárás szélsőségei egyik végétől a másikba átmenet nélkül mehettek át, a minnek hatása az ott lakó altáji nép-ősfajnál sok babonában s balhiedelemben nyilvánult. Eme néptajnál találjuk az úgynevezett *esőkőnek* is a használatát, melylyel — mint a feljegyzésekből kitűnik — szertartások segítségével bármikor lehetett esőt varázsolni. *Perzsiában*, *Khina határain*, nagyban divatozott az esőcsinálás s napjainkban még *Indiában* feltalálhatni azt. Ugyanis »India belsejében némely falunak a helység kovácsán, bakterén, adószedőjén kívül még van egy rendes tisztviselője; *galopári* a neve, kinek az esőcsinálás a hivatala. A galopárinak gyöngyölete van, ha idejében esik; de bezzeg meggyül a baja, ha az áprilisi és májusi szárazság júniusba és júliusba is benyúlik s a földműves hétről-hétre látja, hogyan perzseli le vetéseit a tikkasztó szél heve. A közvélemény az esőcsináló tehetetlensége ellen fordul, üzik, hajtják, közbe-közbe meg is verik, míg végre sikerül neki egy jó kis esőt támasztani. Hogyan csinálja? Ez az ő titka s az oda valók hite szerint az európai műveltségű ember ezt, mint sok más egyebet, nem bírja megérteni.«¹⁾

¹⁾ L. Term. Közl. 1899. évf. 318. l.

A *viharprófétáknak* is nagy szerep jutott a jóslásoknál. A nép hitte, hogy különféle szertartásaik segítségével képesek nemcsak a viharokat elűzni, hanem, hogy tetszésük szerint esőt is bármikor csinálhatnak. »Még napjainkban is feltalálható a kuruzslók e neme — írja Livingstone — az afrikai vadnépeknél. Ha nagy a szárazság, a prófétát hivatják el s ha esőt tud előidézni, megjutalmazták s ha nem sikerül neki az esőkészítés, megszökök rendesen a veréstől, vagy a megöletéstől való féltében.«²⁾

A *rómaiaknál* az augurok auspiciumok tartása alkalmával — különösen a madarak által nyújtott különféle jelekből következtettek a bekövetkezendő időre. A kígyók, négylábúak és más állatok hangja, járása stb. mind mértékadó volt a jóslásoknál. Így pl. ha a ketreczbe zárt fiatal csirkék mohón kaptak az eledel után, jó jelnek tartották.

Természetes, hogy a jóslások ily módja, mely csak az esetlegességekre volt alapítva s melyet a véletlenül közbejött s meg nem figyelt tényezők lényegesen módosíthatnak, sokáig nem tarthatta fenn magát s innen magyarázható, hogy Kr. e. az I. században érvényük megszűnt s Augustus császár idejében üres formasággá váltak.³⁾

A római írók közül *Pilinius* és *Seneca* írnak a meteorológiáról. Előbbi tüzetesen foglalkozik művében az időjárással s reá vonatkozó szabályokat is tárgyal.

A görögöknél a híres bölcsész, *Plátó* (427—347 Kr. e.) határozottan az időjárás mellett foglal állást. Nem így azonban a peripatetikus iskola atyja, *Aristoteles*, (384—322 Kr. e.) ki a 4. kötetre terjedő »Meteorologia«-jában a szelek, földrengések, villámcsapások, zivatarok, égi háborúk, forgószelek — s a légköri fénytüneményeket tárgyalja és sok szabályt állít fel az időjárásra s annak megfigyelésére. Tanítványa, *Teophrastus*, szintén így ír az időjárásról.

²⁾ L. P. Szathmári Károly: »Az emberi művelődés története.« I. Köt. 63. l.

³⁾ L. a »Pallas Nagy Lexikonát.«

Érbredés.

Hullanak már a falombok,
De nem elmúlásra,
Tavaszi száraz lombhullás
Élet újulása.

Nincs szüksége már a fának
A száraz levélre,
Mert új ruhát ölt az is a
Tavasz ünnepére.

A napsugár a hervadást
Már bearanyozza,
Az ibolya alvó szemét
Életre csókolja.

Érezni kezdjük lelkünkkel,
Hogy valami készül,
Midőn a madár is vissza
Jön a délvidékről.

A napsugár Isten lelke,
Az éltető szikra,
Az életet fű, fa, virág
Ettől nyeri vissza.

Gyémánt csöppel tele rakja
A virágok kelyhét,
A melyeket körüljárnak
Az imbolygó lepkék.

Előbúvik rejtekéből
A piczi bogárka,
Hogy fürödjék az éltető,
Fényes napsugárba.

Melytől a madárkebelben
Ez édes vágy támad:
Ujra látni szép kék egét
A kedves hazának.

Ezerféle hang festi be
A levegő táját,
Midőn jönnek hazafelé
A dalos madárcák.

Csak jöjjetek egymásután,
Üdvözölve lesztek
Örök s kedves hírnökei
Nyíló kikeletnek!

Lengyel László.

Az ó-korban különösen Görögországban volt sok varázsló, a kik közül a legtöbb Kolkhisz, Thrácia, Ibéria földjéről került ki.

Az álomfejtés, zsigerjóslás, az égő áldozati állatok füstjének iránya, forrásjóslás, rostaforgatás, koczkavetés, vesszőjóslás stb. mind alkalmaztak az időjóslásnál is.

Az ó-korban végre a khaldeusok tudománya, a kezdetleges asztrologia, is bekerült az időjóslás eszközei közé, melyek segítségével a szelek, viharok, árvizek, földrengések stb. jóslása történt. Az asztrologia régi eredetű, első nyomait az egyiptomiaknál találhatni föl. Igen régi keletű még Perzsiában, Indiában és Khinában is. Ebben látjuk jogosultságát annak, hogy a nevezett országokban élő népeknél találjuk meg az időjóslás eme módját kezdetben. Plátó barátja volt az asztrologiának, míg Aristoteles és követői határozottan ellene foglaltak állást.

A *köszépkor* legelterjedtebb időjóslási módja az *asztrometeorologia* és a *boszorkányhit* volt; ezek voltak a középkornak vesszőparipái. A csillagjósok ellen, kik tudvalevőleg magukat *Chaldei*, *Babylonii*, *Planetarii*-nak stb. mondották, az ó-kor végén a rómaiaknál Cícero (103—44 Kr. e.) foglalt állást; *Plinius* és *Tacitus* (117 Kr. u.) szintén vele tartottak.

»A keresztény egyház eleintén az asztrológiát az erkölcsi felelősség elvével össze nem férhetőnek tekintti s a *Codex Instimanus* a csillagokból való jóslást a méregkeveréssel helyezi egy sorba.«⁴⁾

Az asztrológia későbbben már oly hatalmas és befolyásos eszköz lett a XI. századtól kezdve, hogy a királyok udvaraikban asztrológusokat tartottak, kik nem egyszer kormányoztak is, míg a XV. század első felében *Copernicus Miklós* hírneves csillagásznak új csillagászati rendszerével sikerült az asztrológia eddigi útjának haladását elvágni s illetve, mint az időjóslás eszközt, jelentékenyen megsemmisíteni.

⁴⁾ L. a »Pallas Nagy Lexikona« II. köt. 261. l.

Elszomorító és sötét lapjai a világtörténelemnek azok, a melyeken a *boszorkányhit* és *boszorkánypererek* vannak feljegyezve. Miképen vezette tévútra az emberiség egy részét a középkorban a boszorkányhit, ez az utálatos babona, azt mindazok tudják, kik e boszorkánypererekről olvastak vagy hallottak. Nem kímélte meg e balhit az időjóslást sem. Illusztris példákat látunk ebben a tekintetben a *boszorkányok által előidézett jégeső, télkihordás, zivatarok stb. hitének* olvasása közben. E hit tovább és tovább terjedt s az emberek élénk képzelő ereje sokszor oly dolgokat látott beteges idegrendszerének hatása alatt, mely valótlan volt, de mint ilyen, könnyen hívőkre és követőkre talált.

Az *új-korssak* időjóslási módjain kezdetben még erősen látszik a csillagjóslás s a boszorkányhit hatása; de a *hőmérőnek* (1605.) és a *légsúlymérőnek* (1643.) feltalálása, majd a különböző fizikai eszközök rendszeres alkalmazása hathatósan kezdé azokat kiszorítani.

A könyvnyomtatásnak 1445-ben történt feltalálása után »*Kalendáriumok*« hirdették az időjóslást, eleinte különféle, néha versekbe is foglalt mondások alakjában. Majd nagyobb pártolásban részesülnek a naptárak »*A százesztendő kalendárium*« időjóslási mondásai miatt, melyeknek *Hellwig*, német asztrológus volt kezdeményezője. Későbbben a »*Csiziós könyvek*« hitegették a népeket, melyek még mindig a csillagok s a planeták után jóstolták az időt. A XVIII. században a »*Herschelféle időjóslás*« jött divatba; nyomát találni egyes naptárakban napjainkban is. Egy időszakban pedig a *Hold fázisaiból* magyarázták az időt.

Ki bírná itt hirtelen elősorolni azt az ezer és ezer módot, melyek segítségével az új-korban igyekeztek az időjóslást megfejteni s alkalmazni.

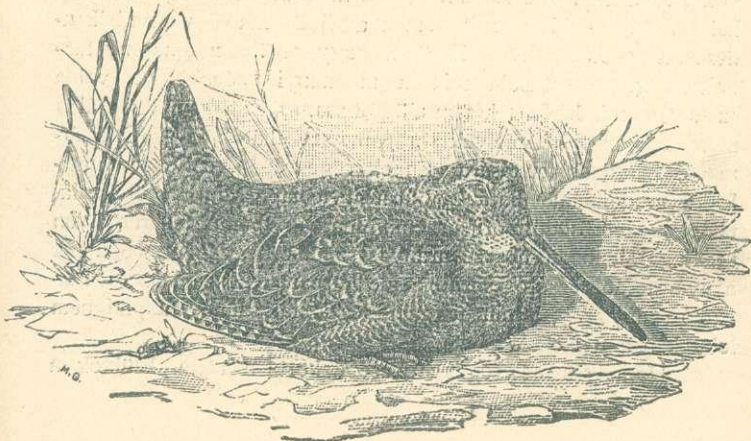
Hisz mai napság is »a legtöbb ember beáll az időjósok kigúnyolt csapatába; csak úgy kellene tenni, mint a regék arabja, a ki megmutatta, hogy a világon egy mesterséget sem űznek annyian, mint az orvosét. Kiült az utca sarkára s rettenetes szívreható jajgatások között panasolta, hogy a foga táj. Nem ment el mellette senki,

Szalonkalesen.

— »*A Természet*« eredeti tárczája. —

Irta: GLÜCK ISTVÁN.

Micsoda kedves, bűbajos érzés szállja meg az embert, mikor hosszantartó prózai foglalkozások után végre valahára újra élvezheti a szabad természetet változatos szépségeinek költészetével! Ki valaha bámulta, szerette, élvezte azt, nem tudja elfeledni még a legbokrosabb teendők közepette sem, visszavágyódik, visszasír utána mindig s annál inkább, mennél tovább volt megfosztva tőle. S ha azután üt az óra, hogy újra élvez-

hessük, ó akkor ne csodálkozzunk azon, ha keblünk piheg, ha valami mérhetetlen boldogság tölti be egész valónkat, ha szívünk az örömtől majd megszakad.

A szalonka-szezón megérkeztevel kimehettem végre a szabadba, az Istennek ujhodni kezdő, főnséges nagy templomába. Micsoda ünnepi hangulatba ringatott a tavaszodó természet festői pompája, ki nem mondhatom! A széles mezei uton kis szürke madár kerekedik föl előttem, megereszti hangját, röptül egy kicsit előbbre s aztán újra levágódik az útra. Szinte látom rajta, hogy a boldogság tölti be szivecskáját annak a pipiskének. Nemsokára megint elfoglalhatja valódi birodalmát, a végtelenbe futó utakat, hiszen maholnap vége szakad ennek a télnek, mely sokszor a falvak szemétdombjág is megalázta.

Főlséges tavaszi idő borul fölém. Az útszéli fű már csepereg, illatot lehel, gyönyörű színében pompázik. A napsugarak lágyan kedveskedve simogatják arczomat. Ujjong a lelkem, oly jól esik, hogy kiönthetem lelkemet, hogy az a szunnyadó hév, lelkesedés, mely mint parázs a hamu alatt oly sokáig lángra nem lobbanhatott, most egyszerre, mint zápor az ég putók felhőiből, kitörhet. A fűzek már tolják virágtüzeireiket s a szellő, ez a kedves illatrabló, szétszórja a napsugárban fürdő tájra a lopott kincseket. A fej kábul, a lélegzet fulladoz. Kénytelen vagyok sokszor hosszan, mélyen felsóhajtani, hogy elbirjam a rám szakadó illatterhet, a hullámzó tavaszias fuvalmak kéjes csókjait.

a ki ne tudott volna valami biztos szert ajánlani, a mely feltétlenül csillapítani fogja a fájdalmat.«⁵⁾ Az időjósással is így vagyunk.

Legújabbban — mint általánosan is ismeretes — *Falb Rudolf* ijesztgeti a világot »kritikus napjai«-val!

Vége is, mint minden téren, ezen is a tudomány győzött. Örökbecsű lett az időjósítás történetének ama lapja, melyen a *tudományos meteorológia* jegyeztetett fel s melynek időjósítási módja tudományos alapon nyugszik, prognózisainak üdvös hatása nemcsak a viharjelzéseknél, de más egyéb — az emberiséget közelről érdeklő — esetekben is jótékonyan hat.

Ime, *ez rövid foglalatja* az időjósítás történetének! Az előadottakból kitetszik, hogy az állatokat időjósításra az ó-korban használták a rómaiak. Megvolt ez többé-kevésbé a középkorban s meg van még az új — és a legújabb korban is a legkülönfélébb népeknél, természetesen más és más alakban.

Hogy mi vezette az emberiséget e tekintetben, *legjobb magyarázatot nyerünk talán azokban a jelképes magyarázatokban és hiedelmekben*, melyek a hagyományok és regék tárgyai s melyeknek jóslási képességében bíztak és hittek. Így pl. »A madarak jóslási képességébe vetett bizalomról a következő — újszólván általánosan ismert — mondások tesznek tanúságot:

Ha egy csoportban sok fehér madár jelenik meg, háboru keletkezik.

Ha a keselyűk seregestől jönnek: öldöklő hadjárat lesz.

Az ölyv két nappal a csata előtt megjövendőli, hogy melyik fél fog győzni.

A sirály a tengerészek réme: röpködése vihart jelent. A lélek rendszerint mint madár száll ki az emberből és mint madár jelenik meg ismét övéi körében. Keresztény hagyományok szerint a madarak a vértanuk ég felé repülő lelkét jelentik.

⁵⁾ L. Dr. Hoitsy Pál: »Mikor lesz eső?« cz. előadása 5. l.

Majd minden madárhoz jó vagy rossz jelkép fűződik. Így jelenti a *keselyű* a jót és áldozatkésziséget, a *sólyom* a műveltséget, az éleslátást, a *galamb* a szeretetet és szelidséget, a *páva* a hiuságot és szépséget, a *griff* a világosságot és az életet, a *daru* a megalégedést, a *bagoly* a bölcseséget, a *túzok* a kétszínűséget, a *papagály* a türelmet, a *kotlós tyúk* a türelmetlenséget, a *kakas* az éberséget, a *lúd* a szerencsétlenséget, a *liba* a tapasztalatlanságot, a *pulyka* a hirtelen haragot.«⁶⁾

S ha így látjuk személyesítve az elősorolt madárféléket, melyhez még a jóslási képességükbe vetett bizalom is járult, nem fog meglepni, ha az állatok által nyújtott jeleknek hitelt adtak s időjósításra is alkalmazták őket!

Másrészt az sem szorul bizonyítgatásokra, hogy miután az emberiség állatokat szelidített, állatokat tenyésztett és nevelt, a melyek eleségeül szolgáltak és sok hasznot hajtottak — és minthogy az ember még munkába is fogta őket, *nem kerülhette el figyelmét az a különféle és sok esetben feltűnő magatartás sem, melylyel az állatok az időjárás különféle nyilvánulásai alkalmával viselkedtek*. Az e tekintetben megfigyelt jelek tradícióként szállottak apáról fiura évszázadokon keresztül.

Az elmondottak nyújtottak alapot arra, hogy az állatok időjósítási képességében hinni kezdtek.

Ezt bizonyítja ama sok közmondás, népies mondás, szólásmód, néphit, rege, mese stb., a miket manapság is bőven találhatunk az utódoknál s melyeknek — ha mindjárt nem is az időjósítást illetőleg — sokszor elfogadható alapjuk van. (Folytatása következik).

⁶⁾ L. *Krenedits Ferencz*: »A nép madarairól«. Természet 1899. XXI. sz.

Oh ez az, a mi oly varázserővel vonja a vadászt a szalonka-szezőn megérkeztével kifelé; ez az, a mely oly kedvessé, költőivé, romantikussá teszi a tavaszi szalonkalesek édes perceit. Az újuló természet, a mező, az erdő csalogat, hívogat s nem az, hogy újra megpróbáljuk fegyverünket, mely oly soká pihent. Hiszen ha a puskaropogásban akarnék gyönyörködni, volna bőséges alkalom itt a belyei tóparton. Megjöttek már a kacsák, szárcsák, sirályok, vízi csibék, csérek, hangzik kedves lármájuktól a vizek tája; de ehhez nem érzek kedvet. Az erdő vonz s nem a lövöldözés, a zsákmányszerzés vágya.

A nád-czilla már kidugja hegyes fejét a vízből, a nagy, terjedelmes kaszáló kizöldült. Hűséges Brunóm nagyokat ugrálva vágta előre, majd beleveti magát a fűbe, meghemperedik néhányszor hátán, odadörzsöli pofáját a gazba, hátratekint felém s aztán nekiront újra a végtelenségnek. Hirtelen megtorpan. Kiszáll a lengő fűből egy pacsirta s rezgő szárnycsapással emelkedik föl a magasba. A Brunó csak bámul utána velem együtt. Az folyton hallatja kedves csengésű tavaszi dalát. Aztán egyszerre merész kanyarulattal nem is száll, hanem zuhan lefelé; de egyszerre szinte megáll, szétterpeszti szárnyait s belelippen újból a vetésbe. Eltűnik, még szavát se hallatja, mintha szíve szakadt volna hirtelenében. Valami azonban cseng még fülünkben, akár csak a hatásos zene után, nem tudunk megválni oly rögtön attól a búbajos csicsergéstől, mint ahogy a pacsirta-

madár tette; halljuk még soká, sokszor — aztán összeolvad egy másikéval, mely messzebb tőlünk fenn a magasban újra kezdi, tovább zengi a tavasz hymuszát. Akkorának látjuk csak, mint egy jókora darázs, de a hangja, csengő, tiszta ezüstszáva, az lehallatszik hozzánk halkán, lágyan ugyan, mintha az égből jönne, de azért tisztán. A tavaszi fuvalom szárnyaira kapja s elviszi messze-messze, elhal, aztán a szellő elűtével egyre erősbödve lassan-lassan újra fülünkbe csap s mérhetetlen élvezettel tölti el a szívet.

Mire megérkezem a belyei-rét vágásába, hanyatlóban van már a nap. Sietve kiszemelem magamnak a legkedvezőbb helyet, ott megállok, mellettem guggol Brunóm s várom lelkenedezve a húzás kezdetét. Elöttem nagy területen alacsony fűbokrok gunnyasztanak, mintha megannyi szénaboglya volna szétszórva mindenfelé, hátam mögött magas, ezüstös nyárfaszálak merednek az égbe, melyek során messze ellátok, ki a »Császármező« hatalmas tisztására. Ennek végesvégén, a Schaumburg-Lippe uradalmának határán búcsúzik a nap. Mintha könyhullástól nekivörösödött óriás szem volna, úgy bámul felém a fákon át. Sugari hosszú-hosszú aranyos szilánkok gyanánt vonulnak a nyárfaerdő rézsütös soraiba, ide látszanak hozzám az ott tánczó szunyogok, a mint fel, majd leszállnak szünetlenül, míg nem lebukkan a nap.

Homály s mélységes síri csend borul a tájra. Eltűnnek a

A gubacsokról.

(III. rész).

(Folytatás).

II. A kocsányos-, kocsánytalan-, pelyhes- és a magyar-tölgy gubacsai.

34. Borsó nagyságú, barna, kurta szőrű gubacs, pajzsocskákra osztott felülettel; a pajzsocskák közepe gumócskával. A levelek hónaljában, nem hull le. A darázs ugyanazon év augusztus havában röptül.
- * *Cynips caliciformis* Gir.
- 17–40 mm., urna alakkal; a dudorok gyűrű alakban övezik a gubacsot; barna, gyakran ezüstös bevonattal, belsője szivacsos, szabadon fekvő bölcsővel. A darázs tavasszal röptül. (Q. pub., sess. és conferta).
- * *Cynips argentea* Hartig.
35. Bibircsókös vagy dudorkás fölülettel . . . . . 36.
- Sima vagy egyenetlen és érdes; ez utóbbi esetekben fénytelen . . . . . 38.
36. 13–35 mm., a dudorok tövei — többé-kevésbé jól kivehetően — össze vannak egymással növe; belsője szivacsos, szabadon lógó bölcsője egy kocsánykával van a falhoz erősítve. A darázs márczius és áprilisban röptül. (Q. Rob.) * *Cynips hungarica* H.
- 10–15 mm., a gubacs belsője kemény és a bölcsővel szorosan összenőtt; a dudorok inkább a gubacs csúcsa körül csoportosulnak. A darázs a következő év június és július havában röptül. (Q. Rob., sess. és pub.)
- * *Cynips tinctoria* H.
38. 12–28 mm., golyóalakú és könnyen vágható gubacs; a bölcsőnek nincsen külön fala. Augusztus és szeptember hónapban érik, néha több éven át is az ágon marad. A darázs vagy ősszel röptül vagy a következő év június havában. (Q. Rob., sess. és pub.)
- * *Cynips Kollari* H.
- 5–10 mm.; nem tökéletes golyó alakkal . . . . . 39.
39. Szakadozott bőrtű, fás és kemény gubacs; a bölcső össze van növe a gubacs falával. Ősszel érik, a darázs május és júniusban röptül. (Q. Rob. és sess.)
- * *Cynips lignicola* H.

- Sima felülettel . . . . . 40.
40. Borsó nagyságú, gömbölyded gubacsok; a bölcső a belső lyukacsos állománynyal összenőtt; magányosan vagy fürtösen; cserjén. (Q. Rob. és sess.)
- * *Cynips conglomerata* Gir.
- 10 mm., fiatalon enyves és ragadós, alakja nagyon változó, a bölcső nincsen a gubacs falával összenöve. Ősszel érik, a darázs tavasszal röptül. (Q. Rob. sess. és pub.) * *Cynips glutinosa* Gir.
41. (30.) A nyúlványok az egész gubacsot befödik, ez több rekeszű és 10–30 mm. nagyságú . . . . . 42.
- A nyúlványok nem borítják be egészen a gubacsot . . . 43.
42. 10 mm. A nyúlványok bunkósak, a bunkók friss állapotban ragadósak és vörösek. Ősszel érik, a darázs a következő év nyarán röptül. (Q. sess. és pub.)
- * *Andricus lucidus* H.
- 30 mm. A nyúlványok hosszúak, ágas-bogasak s tövükön többé-kevésbé összenöttek. Ősszel érik, a darázs a következő év június havában röptül. (Q. sess. és pub.)
- * *Cynips coriaria* H.
43. A nyúlványok a gubacsot gyűrű alakban övezik, a gubacs csúcsa szabad . . . . . 44.
- A nyúlványok a gubacs csúcsán vannak elhelyezve . . . 45.
44. A gubacs enyves, a vékonyfalú bölcső szabadon fekszik az üregben vagy egy kocsánykával van felüggesztve.
- * *Cynips glutinosa* Gir.
- A gubacs nem enyves, a bölcső fala vastag és barázdas. Bokrokon; ősszel érik, a darázs október és november hónapban röptül. * *Cynips polycera* Gir.
45. A gubacs nyúlványa dinnye alakú, foszlányos üstökkel; az alsó vánkös alakú rész a gubacs, mely több rekeszű. Ősszel érik, a darázs a következő év nyarán röptül. (Q. Rob. és pubescens.)
- * *Cynips galeata* Mayr.
- Más alkotású . . . . . 46.
46. 4–5 mm.; nyúlványa gyakran 40 mm. is. Augusztus hónapban érik, a darázs ugyanakkor vagy szeptember hónapban röptül. (Q. Robur.) * *Cynips aries* Mayr.
- (Folytatása következik.)

csirrenő függő czinkék, az örökké izgó-mozgó füzikék. Egyedül vagyok lihegő Brunómmal. A sűrűségekből egy-egy élesebb körvonalú árnyék mozdult meg s halkán, mintha csalóka káprázat játéka volna, végig lebben a mindenség beláthatatlan birodalmán. A temetői magány nyomasztó, rémitő lön. Még szellő sem rázta a bokrok vékony galyait. A magány önsúlyával roskadt le álmodozó lelkem gondolatvilágára. Egy pillanatra mintha a börtön dohos levegője fojtogatta volna keblemet. Lázás sietséggel emeltem föl szemeimet a meghitt ragyogású csillagokhoz és csak néztem, néztem őket. Megkönnyebbültem, egy tisztább, bizalmasabb légkör hajjai folytak körül, melyek csókdosva simogatták arcomat.

Már fél hétre jár az idő. Meg sem moccanok, csak bámulok a homályba. A fölhevült képzelet egyre-másra röppenő szalonkákat látat velem; hallani vélem szerelmi szózatukat, azt a kedves szisszentést s utána a mély korrogást, pedig még semmi nesz valójában, még mindig az a mélységes csend borong a tájon, mely eddig is, csak a Brunóm nyelvési sokszor a maga nyálát, attól támad a korrogás; csak ő sípol néha, mikor a hosszú várakozásban nagyot talál lélekzeni.

De most mintha igazán hallanék valami korrogást; a Brunó felkapja fejét, merően bámul egy irányba . . . egy pillanat s hangos szisszentéssel suhint át mellettem két szalonka. Átfut rajtam valami szokatlan villanyos érzés, szinte önkényte-

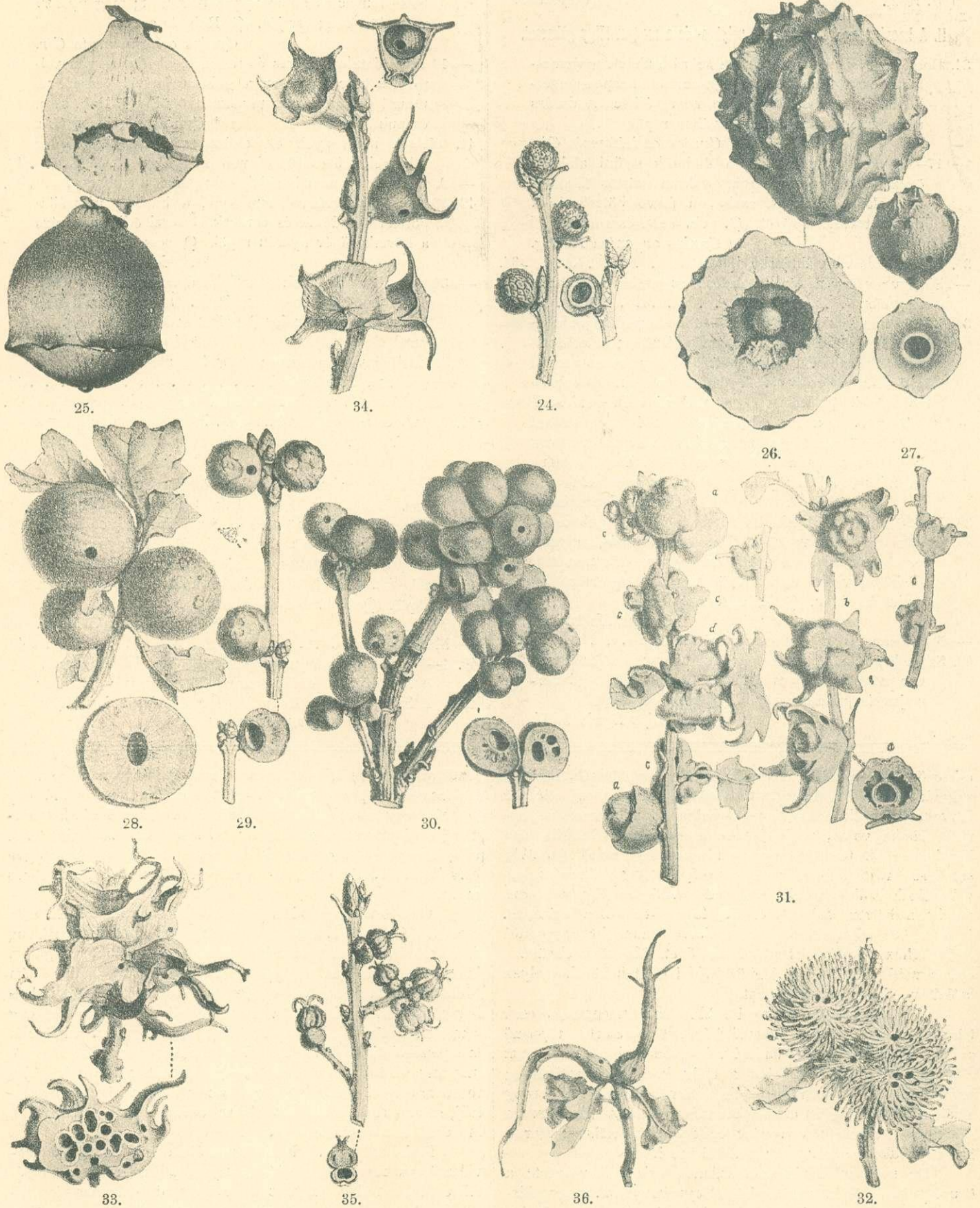
lenül arra kapom fejemet, arcához rántom fegyveremet s a széles fasorban röppenő utolsó árnyékot czélba veszem, . . . egy villanás, egy pokoli dördület — aztán valami puffanás következik. Brunó már nincs mellettem; mire magamhoz is alig térek még a mámorból, ő már farkát csóválva, lassan czammogva megszűk felém. Szájában az a delikát, hosszúcsőrű szerelmes madár.

Oh, ezzel még nincs vége a mai élvezetnek! Ez még csak a húzás eleje. Eltart vagy félóráig. Csendben, némán, szótlanul, lélekzetemet visszafojtva figyelek tovább, vizsgálom kutató szemekkel az egyre sötétülő szemhatárt, hátha felém téved még néhány kedves vándor. A távolban itt is, ott is hallok a szerelmes szisszentést, mokogást, de hozzám mintha egy sem akarna tévedni. Várok . . . várok, de még ez a várakozás is olyan költői, olyan izgató, olyan érdekes. Az a tel-felhangzó, meg-megújuló szisszentés oly édes zene a füleim. Mintha folyton azt susogná menekülő párja után a hím: várj, várj, ne szaladj, szívem szakad utánad! Gyere hamar, hamar, majd, majd, mondja hátra a tovasuhanó tojó.

Psziviszt! — hangzik mellettem újra; egy pillanat — s megvillan fegyverem újra, a tojó lepottyan, a hím szintén levágódik utána, azt hiszi, párja csak lecsapott, de mihamar újra felemelkedik a magasba, hol megtalálja második lövésem. Oda esik az útra. Brunó már hozza a tojót, a másikért meg keresni

A tölgy gubacsai.

III.

24. *Cynips caliciformis* Gir. — 25. *Cyn. argentea* H. — 26. *Cyn. hungarica* H. — 27. *Cyn. tinctoria* H. — 28. *Cyn. Kollari* H. — 29. *Cyn. lignicola* H. — 30. *Cyn. conglomerata* Gir. — 31. *Cyn. glutinosa* Gir., b. var. *coronata*, c. d. var. *mitrata*. — 32. *Andr. lucidus* H. — 33. *Cyn. coriaria* H. — 34. *Cyn. polycera* Gir. — 35. *Cyn. galeata* Mayr. — 36. *Cyn. aries* Mayr.

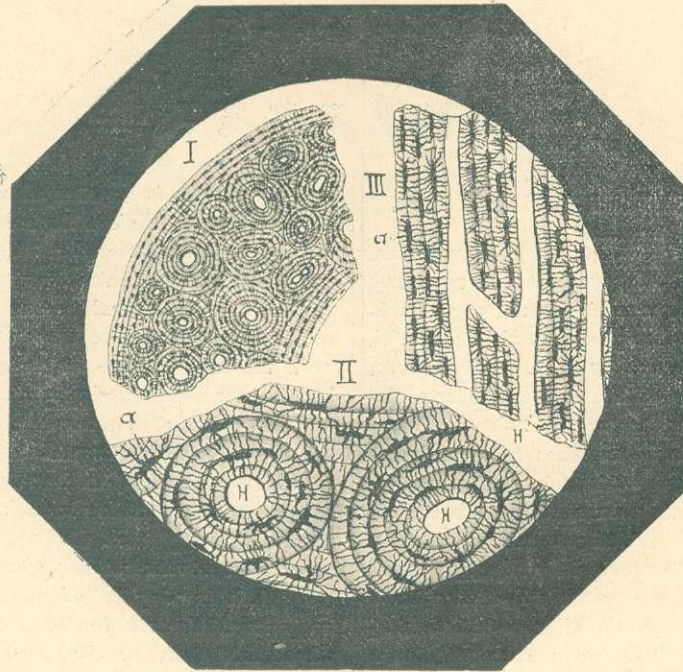
M I K R O S Z K Ö P J A.

A csontok szerkezete.

Igen érdekes és meglepően szép a csontok finomabb szerkezete. Vizsgálódási anyagul legcélszerűbb valami hengeres csontot (felsőkarcsont, orsó-, sing-, czombcsont stb.) venni; ha egyéb nincsen, úgy a mészárostól vehetünk egy darab »velőscsontot«, mely — ha már eredeti rendeltetésének megfelelt, t. i. ha a levesben megfőzték — kiszáritás után igen alkalmas anyagot szolgáltat mikroszkópunk számára.

Ilyen csontból készítenk azután néhány haránt és hosszszanti csiszolatot úgy, ahogy ezt a múlt alkalommal a kagylóhéjak vizsgálódásánál részletesen leírtuk. Célszerű egyik-másik csiszolatot *ammoniakos karmin oldattal**) meg is festeni. E célból a finom csiszolatot, miután vízzel jól kimostuk, néhány percze az említett karmin oldatba tesszük, vigyázva, hogy túl ne fessük; innen abszolút alkoholban, majd terpentin-olajban áztatjuk és végre kanadai balsamban a tárgy- és fedőlemez közé zárjuk.

*) Bár *ammoniakos karmin oldatot* magunk is készíthetünk, mindamellét ezt t. olvasóinknak még sem ajánljuk, mert ez csak akkor érdemes, ha nagyobb mennyiségre volna szükség. Az a kevés, ami kell, sokkal könnyebben beszerezhető megfelelő kereskedőnél. Intézetünk szívesen küld 50 grammot 1 koronáért.

I. A csont harántcsiszolata 50-szeres nagyításnál. II. Ugyanannak kis részlete 200-szoros nagyításnál. III. A csont hosszszanti csiszolata 100-szoros nagyításnál. H) Havers-féle csatornácska; a) csonttestecs.

Először kisebb (40—50-szeres) nagyítást alkalmazva, számos köralakú, vagy kissé hosszukás, világos teret — nyílást — fogunk látni, amelyek körül különböző számban (4—10) körkörös vonalak sorakoznak. Ezek a vonalak nem mások, mint vékony lemezek. A világos terek pedig nem mások, mint igen finom csatornácskák, az úgynevezett *Havers-féle csatornácskák* harántmetszetei. A csont külső- és belső felszínével párhuzamosan haladnak a csontlemezek. A csontlemezek között és azokban számos sötét színű pontocskát látunk, melyeknek

pontosabb vizsgálatára azonban jóval erősebb (100—200-szoros) nagyítást kell alkalmaznunk Ilyenkor látjuk, hogy ezek a sötét pontok, melyeket *csonttestecseknek* nevezünk, igen apró hézagok, minden irányban elágazó finom nyulványokkal, melyekkel egymás között, valamint a Havers-féle csatornácskával és a csont külső és belső felületével is közlekednek. A hosszszanti csiszolatban láthatjuk, hogy a Havers-féle csatornák elágazók és gyakran egymással közlekednek. Élő csontban a Havers-féle csatornácskában finom véredények és idegek foglaltatnak. Az erekből kilépő *vérplazma* beszívárog a csonttestecsek nyulványaiba, miáltal az egész csont táplálódik.

Ami a csontok kémiai összetételét illeti, úgy ez két főanyagból áll, úgymint szer-

küldöm. Soká marad, talán szárnyalva volt. Azonban sejtlemem hova-hamar örömmé változik, mikor meglátom szájában a hosszúcsőrű szeladont.

Ez mesterlövés volt! Ritkán sikerül. A hím legtöbbször nyilsebesen csapódik föl a levágódás után s alig akad rá időnk, hogy utána lövjünk.

Egyre sötétebb lesz. Alig látok már arra, a honnan várom a hosszúcsőrűeket. Ilyen sötétben már nagyon csal a szemérték, mert rendszeren közelebbnek tartjuk a madarat, mint a mennyire valóban van. Keletnek fordulok, a merre még sötétebb a látóhatár, számítva arra, hogy a húzó szalonka után megfordulok keletre, merre tisztább látás kínálkozik a keleti sötétséghez szokott szemnek s utána lövök.

De úgy is hiába. Szórványosan hallom még néha-néha a szerelmi szózatot, de felém nem jön semmi. Vége a huzásnak.

Denevér czinczog néha a szálerdőben, olykor kicsap a tisztásra is, szinte ösztönszerűleg arcomhoz kapom fegyveremet, de mihamar észreveszem tévedésemet.

A távoli fűzes sötét körvonalait is alig veszem észre, egybeolvad az ég sötétsége a földdel. Még maradok egy ideig, hiszen oly kellemes az itt tartózkodás. Hadd bámulom az eget csillagaival.

A tejút, mint valami csipkékre tépdelt hosszú-hosszú

menyasszonyi fátyol fehérlik fenn a magasban. A csillagok égve, lobogva, pislogva törik át lassan a sűrű, sötét éj fátyolárnyait. S én magam vagyok itt e rengeteg ölen, izgatottan, a tiszta élvezetek mérhetetlen boldogságába temetkezve, kavargó gondolataimba mélyedve. Csakhogy hűséges kísérem mintha türelmetlenkednék. Nagyon húz farkával a lábamra, rágázol az újjamra, mintha figyelmeztetni akarna, hogy már elég volna az élvezetből mára. Hát ha neked is úgy tetszik, menjünk pajtás haza.

Ma sikerült. De hányszor megy ki az ember hiába! — mikor se nem látunk, se nem hallunk szalonkát.

Csakhogy ez nem veheti el az ember kedvét, élvez azért annyit, mint kevés más vadászaton.

Marad azért a szalonkales a legszébb, a legköltőibb vadászat örökre — ha ugyan itt nem hágy bennünket ez a remek szárnyas is, mint ahogy a pompás tollú kócsagmadár beletévedt az elmulás enyésző ködébe, hogy soha többé vissza ne térjen!...

vesből, melyet *csontporc*nek nevezünk és szervetlenből, a *csontföld*ből. Ha bármilyen tetszés szerinti csontot hosszabb ideig hígított sósavban áztatunk, úgy a csontföld feloldódik benne s visszamarad a csontporcz; ez vízben főzve *enyvet* ad. A csontföld főleg *foszforsavas* és *szénsavas mészből* áll. Csontporcz és csontföld kifejtett, egészséges ember csontjaiban körülbelül oly arányban van jelen, mint 1 a 3-hoz, vagyis háromszor annyi csontföld, mint csontporcz.

Gyermekek csontjaiban valamivel több a csontporcz; vén emberek csontjaiban több a csontföld; bár a különbség nem oly nagy, mint azt régebben hitték. Minél kevesebb a csontporcz,

annál törékenyebbek a csontok. Vannak oly kóros állapotok, melyekben a csontföld csak kis mennyiségben fejlődik, vagy a már meglévő csontföld visszafejődik s akkor a csontok lágyak, hajlékonyak, mint például a gyermekek *angol betegségében* (rhachitis), vagy a *csontlágylásban* (osteomalacia). Tűznek kitéve a csontot, a szerves anyag egészen elég s visszamarad a csontföld. A csontok ama tulajdonságát, hogy azok égnék, egyes népeknél felhasználják. Így például a Falkland szigetek lakói egész ökröt sütnek, annak saját csontjaival tüzelve, mert náluk a fa vajmi ritka. A sivatagokban tevecsonatok képezik a tüzelő-anyagot.

Kohaut Röss.

VADÁSZAT.

A vadászterület szakszerű kezelése.

Vadászterületünket szakavatottan, jól kezelni, a legfontosabb, de egyszersmind a legnehezebb teendők egyike és nem nevezhető igazi vadásznak az, ki, legyen máskülönbén a vadászaton bármily használható is, a vadászterületét rendben tartani, vadjait óvni, gondozni nem képes, nem tudja vadászatait simán, ügyesen, gépszerűen vezetni.

Hosszú praxis, tapasztalatok és szaktudás szükséges hozzá, hogy a vadászterületével és vadjaival banni tudjon. Az a vadonatúj zöldkabátos,

sárga gamáslis városi nimród, ki naponta kijár és kitűnő lövő lehet, nem ért hozzá. Ahová felállítják, ott szépen meglövi a maga részét, de ezzel aztán az ő multságának is vége, más egyéb nem érdekli egy cseppet sem. Pedig hát a vadász tiz parancsolata nem abból áll, hogy csak pusztítsuk, öljük a vadat, hanem: »... az legyen a vadász nemes törekvése, hogy a vadat óvja, kimélje és védje...«!

Vadászterületünkön ezen szép mondásnak érvényt szerezni, szerinte cselekedni, ez az, a mi a vadászatot a férfias sportok legnemesebbikévé teszi, az örökké szép természet titkainak, csodáinak megfigyelésére, kutatására fogékonnyá teszi lelkünket és ezt hasztalan magyarázzuk a »Sonntagsjäger«-nek, ő nem tudja megérteni a természet beszédét...

A következőkben néhány utasítással és tanácsal akarok szolgálni azon nimródoknak, kik még tapasztalatok híján vannak, de adnak valamit arra, ha korrekt, igazi vadászoknak tartják őket és vadászterületük szakszerűen van kezelve. Az első fő-dolog, hogy a tulajdonos teljesen és alaposan ismerje egész vadászterületét. Tudja pontosan, hol vezetnek utak, hol van szakadék, völgyelés, árok vagy patak és különösen tisztában legyen a határokkal, merre vannak, meddig terjednek. Ez utóbbiak biztos és tökéletes ismerete nemcsak azért szükséges, hogy a szomszédok — esetleg kevésbé lelkiismeretes vadászok — kényük, kedvük szerint ne vadászhasanak a határszéleken, hanem, hogy magunk is tudjuk mindig, meddig szabad vadászunk és a sebzett vadat üldöznünk. A hajtóvadászatoknál is tekintetbe kell venni a határokat és a hajtásokat úgy irányítjuk, hogy a sebzett és menekülő vadak lehetőleg saját területünkön maradjanak és a következő hajtásba kerüljenek.

Elkerülhetetlenül szükséges a terepviszonyok ismerete is. Tudnunk kell, hogyan és honnét lehet területünk egyes pontjait

leggyorsabban és legkönnyebben megközelíteni, hol vannak tisztások, vagy sűrű bokrosok, hol vannak váltók, hol lehet zajtalanul megközelíteni a vadat. A hajtások felállításánál, főleg ha nagy vadra vadászunk, figyelemmel kell lenni a szél irányára is, hogy a hajtóvonal mindig széllel haladjon. Mivel pedig a szélirány egyes vidékeken rendszeren ugyanaz szokott lenni, már a hajtások rendezése és felállítása előtt számolni kell ezen körülménnyel és aszerint rendezni a vadászatot.

A két első feltétel arra szolgál, hogy feladatunk harmadik részét, vadállományunk óvását, védelmét annál biztosabban és sikeresebben eszközölhessük. Fontos ez, igen fontos, mert ezen nyugszik vadállományunk sorsa, szaporodása, jóléte, fennmaradása, vagy ezek ellenkezője, ha elmulasztjuk teendőinket, vagy csak következtlenül, pontatlanul teljesítjük azokat.

Két és négy lábú ellenséggel van dolgunk és mondhatom, hogy az előbbieket a veszedelmesebbek. Tagadhatatlan, hogy a dúvad, különösen ha elszaporodik, nem csekély károkat okoz a vadállományban, de a vadorzók galád üzelméi még sokkal többet! És aztán a dúvadak ellenében manapság már annyi czéla vezető eszköz áll rendelkezésünkre, hogy jóformán csak rajtuk múlik, ha még nem birjuk őket elpusztítani. Az orvvadászok vakmerő ravaszságával szemben azonban csak úgy lehet zöldágra jutni, ha túljárunk az eszükön, mihez körültekintés, óvatosság és mindenek előtt éles, jó szem szükséges.

Az orvvadászok többnyire vadászterületen lévő falu vagy faluk parasztjai közül kerülnek, még pedig azon kétes existenciák adják rá a fejüket, kiknek birtokuk nincs, dolgozni lusták és a »mindennapi«-hoz lehetőleg könnyen akarnak hozzájutni. És ott, ahol a vadorzást már régebben kényelmes keresetforrásnak tekintik, rendszeren hírre tesz szert egy-egy szerencsés falubeli paraszt és így a legveszedelmesebb, legvakmerőbb orvvadászt majd mindig ismerik, csak hogy tetten érni nem bírják. Az ilyen szerencsefi persze roppant imponál a többieknek, nagy pártja van, egész orvvadász-bandát szervez, az egész falu népét kezében tartja, senki rávallani, őt feladni nem meri és a vadász, sőt maguk a hatósági közegek is igen sokszor teljesen tehetetlenek vele szemben. Még sem szabad azonban engedni, hanem minden kínálkozó módot felhasználva törekednünk kell, gaz üzelmeket megakadályozni. Meg kell próbálni nagyobb pénzösszeg kifizését jutalmul annak, ki vadorzást felfedez, úgy, hogy a tettest törvény elé lehet állítani. Kezdetben ugyan nem sokra jutunk, mert az összetartás az ilyen kompániákban félig kölcsönös félelem, félig kényszerűségből nagy és nem igen hajlandó egyik sem többi társait felfedezni. Pedig ha csak egyikre is sikerül rábizonyítani a vadorzást, alapos vizsgálat és körültekintő eljárás mellett legtöbbször a bűntársakra is rá lehet nyomozni. Ez

esetben a vadász jó hosszú időre megszabadul hivatlan »kollégáitól«, mivel a vadászért kiszabott büntetések súlyosak. A legszigorúbban kell eljárni azon egyénnel szemben, ki az orrgazda szerepére vállalkozott és a lelőtt, vagy elfogott vadakat értékesíti. Amellett, hogy az orrvadászt vakmerő vállalkozásainál majd mindig veszély fenyegeti, ennek semmi gondja, baja nincs és a legzsírosabb jövedelem ezen mesterségből mégis az ő markát üti. Legtöbbször a falubeli korcsmáros az értékesítője az orzott vadnak, gyanus körülmények között tehát ennél a házkutatás meglepő eredményre vezethet.

Nagy hasznunkra van, ha a mezőn és erdőn tartózkodó pásztorok, favágók, csöszökkal jó barátságba tudunk jutni. Egy-egy ajándék szivar, vagy pipa-dohány, vagy más csekélység, sokszor igen fontos adatokat szolgáltatnak kezünkbe. Persze a jutalmazással sem szabad fukarkodni, mert ezáltal csak növeljük a buzgalmukat és éberségüket.

Nagyobb vadászterületen kellő számú, megbízható vadászszemélyzet elkerülhetetlenül szükséges.

De bármennyire vigyáznak is ezek, mégis sok vadász történi tudtuk nélkül, főleg ha a vadászterület nagyobb, összefüggő erdő, melyben tetemes fővad és őzállomány van. Egy darabnak a kézrekerítése is szép jövedelemmel kecsegtet, nem csoda tehát, hogy itt a vadászok százszor ravaszabbak, vakmerőbbek, mint az olyan területen, hol csupán csak nyulak és foglyok honosak. Ezekre nem is annyira a puskát, mint inkább a különböző önkészítette hurkokat és töröket használják, mert jóval olcsóbb, kevesebb veszéllyel is jár és ügyesen állítva igen sok vadat fognak el velők.

Ősszel és télen van a szezonjuk a tör- és hurokvetőknek, mikor is apparátusait a kertek alatt, erdőszéleken, laposokon és az etetők körül szokták lerakni, mindig ott, ahol legtöbbet fordul meg a vad. Nem felesleges tehát az őszi és téli hónapokban az említett helyeket minél gyakrabban bejárni és a megtalált töröket szétrombolni s azután a felállítóra rálesni, mert ez valószínűleg korábban vagy később meg fog jelenni, hogy utána nézzen eszközeinek.

A törözés és hurokrakás saját tapasztalataim és a minden oldalról hallott panaszok után ítélve, sajnálattal kell konstatálnom, hogy majd mindenütt el van terjedve és bizony ideje volna, hogy az illetékes közegek több gondot fordítanak az ilyen kihágások felfedezésére és nyomozására. A puskával járó orrvadászok ellen napjainkban már igen szigorú, erélyes intézkedések foganatosítva és ennek van is látszata, mert tetemesen megapadt a számuk; de mihaszna, ha ezalatt gombamódra megszaporodnak azok, kiknek a törözés a kenyérkeresetük.

Vadainknak másik ellensége, melyet azonban kitartással mindig féken lehet tartani, a négylábú és szárnyas ragadozók.

Teljesen kipusztítani egy vadászterületről persze ezeket sem lehet és jól van ez így. Mert akármit is mondanak egyesek, érdekesebb vadászat a dúvadnál alig képzelhető, különösen a nagyobbaké, melyeknek ravaszságán túljárni, óvatosságuk dacára őket rászédni, nem könnyű; de aztán annál nagyobb örömmel és meglepődéssel állunk a hosszú, fáradságos üldözés után végre is elejtett róka, vagy nyest, vagy egy nagy sas, sólyom teteme előtt. Mily bántóan kihalt volna az erdő, ha ép ezeket teljesen nélkülöznénk és a frissen esett hóban nem látnók a róka koma jól ismert fotográfiáját, ha a légben nem lebegne egy-egy sas, vagy sólyom, a fákon ne ugrádoznának a szarkák és a vetéseken és szántókon ne sétálgatna kimért léptekkel a szürke-varjú. Bizony szomorú, egyhangú volna, mert a változatoságot a természetben ép ezek az állatok adják meg. Ezt csak azért említem, mivel némely — még rendesen tapasztalatlán — vadászok egészen vak, oktalan gyűlölettel eltelve nem nyugodnának addig, míg az utolsó ragadozó vadat el nem

pusztították és ezen nézetükkel igyekeznek maguknak »a korrekt és kötelességtudó vadász« nevét megszerezni.

Nem valami megrögzött állatvédő beszél belőlem, ha azt mondom, hogy ha vadállományunkban a dúvad is képviselve van, persze csekély számban — ez nem árt, csak érdekesebbé teszi a vadászatot és változatossággal szolgál a puskásnak. Egészen másként áll a dolog természetesen, ha a dúvad egyik, vagy másik faja elszaporodik, kedvező körülmények, vagy pusztításának teljes elhanyagolása folytán. Ezekkel szemben ugyan csak résen kell lenni és irtani ott, a hol lehet, mert ha nem tesszük ezt, vad állományunk látja kárát.

A róka apró vadaink legádázabb ellensége, erre irányítandó hát a főfigyelem. Pusztításánál négyféle módszer áll rendelkezésünkre: a lyukából, tacsok segítségével, kizavartatjuk, vagy kiássuk; hajtások alkalmával löfegyverrel irtjuk, csapdáknak fogjuk és télen méreggel irtjuk. Több vadászterületen vettem észre egy rossz szokást, melyről érdekesnek tartom, megemlíkezni. Szokásban van ugyanis, hogy a vadászúr az elejtett, vagy más módon kézrekerített rókabőrt annak a vadőrnek ajándékozta, ki a rókát lötte, vagy fogta. Ez magában véve igen helyes intézkedés volna, mert csak buzdítja a vadőrket további mozgalomra, de mi a következménye? Tavasszal és nyáron, mikor a róka bőrének úgyszólván semmi értéke sincs, de mikor legkönnyebb a rókát pusztítani és a mikor a legtöbb kárt is okozza a kölykei bő táplálása folytán, a vadőr daczára ennek nem fog ellenük fellépni, mert ugyan mi haszna is volna belőle, ha a rókabőrt el nem adhatja? Csak ősszel és télen fog bele a pusztításba, mikor már sokkal nehezebb a kinőtt rókákat megkapni és aztán ez az egész nyáron és tavasszal okozott kárt a hasznos vadállományban már nem pótolja. De hát persze sokkal jövedelmezőbb és a vadőr előtt ez a fő.

Ajánlatosabb volna tehát egy más eljárás. A tavasz és nyár folyamán a vadászúr minden beszolgáltatott rókáért fizetne, mondjuk 4—5 koronát jutalom fejében; viszont az ősszel és télen lött, illetve fogott rókák bőrét saját maga számára foglalja le a nélkül, hogy azért a vadőrt kárpótolná. Ily módon hamar nagyot változnék a helyzet és a rókák is megfogynának.

A varjúk, szarkák és más ragadozó madarakra is kell valami csekélyebb jutalmat kitűzni, persze ezt már tekintet nélkül az időszakra. — Csapdákkal szintén sikeresen lehet operálni úgy a négylábú, mint a szárnyas dúvad ellen, de csak hogyha olyan egyén veszi kezébe a dolgot, ki hosszabb gyakorlattal bír e téren. A kezdő bizony nem igen fog valamire menni és így csakhamar a kedvét is elveszti, ha nem áll mellette tapasztalt tanácsadó. A mérgezés úgyszólván a legsikeresebb és legeredményesebb pusztítási mód, tekintve azonban a vele járó, sohasem kicsinylendő veszélyeket, csak teljesen járatos, szakavatott egyén végezze, mert különben sok szerencsétlenségnek lehet okozója.

Nimród.

Sasfajaink táplálkozási viszonyairól vadászati és halászati szempontból.

(Folytatás).

A parlagi vagy határsas (*Aquila melanaetus* v. *imperialis* = királysas) nem oly veszedelmes vadpusztító ugyan, mint a szirti sas, mindamellett vadászati szempontból bátran a legkártekegyobb orvmadarak közé számíthatjuk és még jó, hogy manapság már nagyon megcsappant számban mutatkozik és az ország déli részén, egykori bő előfordulási helyének gócpontjában is sokkal gyérebben tűnik fel (kimérgezték!), mint hajda-

nában, mikor egy-egy terebélyesebb fán fél tuczat is delett. Az Alföldön ugyan nem mérgezték ki, de azért mégis ritkaság számba megy már. Elűzte a »kultura« ezt is, mint sok más szárnyast. Míg az eke fel nem túrta az ősi gyöpöt s az Alföld térei legnagyobbbrészt a »puszta« jellegével szakadtak bele a kék végtelenbe, abban az időben, mondom, ez a nemes madár is gyakrabban megkereste a puszták kútágasait, mert akkor ürge is több volt, mint most, amit annyira szeretett, hogy lejárt érte a Szlavon-, Szerém- és Bosnyák-hegyekről csikósoknak, gulyásoknak adni vizitet. Abban az időben tehát sokkal ismertebb és »népszerűbb« is volt, mint ma már s nem egy nótába foglalta bele a nép szája a puszták sasmadarát, dalolva a többek közt, hogy:

Kútágsra szállott a sas,
Engem rózsám ne csalogass! . . .

Ma már hallgat róla a nóta s azt is kezdik felejteni, hogy valamikor *pusztai sas* volt a neve. De így csak a pásztorok, meg a csikósok nevezték; a paraszt másképp hívta: neki *gémes sas* meg *határsas* volt s ma is az még imitt-amott az Alföldön a neve, mivel hogy a határhalmok, dombok, meg a »kúnhalmok« tetejében szokta hosszú elmélkedéseit, delelőjét tartani, ha a pusztai kutak csúpjában nem dangubázhatta át a rőfhosszú órákat s legfeljebb a persecutor vagy a betyár lova elől rebbent fel magas trónusáról. Hanem régen volt az! — Rátérve életfentartási működésének tárgyalására — tapasztalás szerint Alföldünknek ez az impozáns és gyönyörű szárnyas kalandora főleg a nyulak és nagyobb szárnyas vadfélékre veszedelmes, különösen pedig a fiatal tűzokokat pusztítja, de — a kóbor példányok kivált — a fázán és fogolyállományt is ugyancsak megdézsmálják az elhanyagoltabb vadászterületeken. Általában a magánosan élő, a zsványkodásban felette kitanult, vad természetű vén csavargók, melyeket a vadászok »vadorzó-sasok«-nak neveznek (minők egyébiránt a szirti és rétisasok közt is nem ritkán akadnak), válogatás nélkül mindent legyilkolnak, ami csak eléjük akad; azért az ilyenek a legveszedelmesebb látogatói a vadászterületeknek, mert egyetlen példány belőlük több kárt tesz a vadállományban, mint egész tuczat más ragadozó madár. Megszabadulni pedig az ilyenektől nagyon nehéz, ha valahova oda szoktak, mert nemcsak hogy a kelepcczét, hanem a vadász minden fufangját bámulatos előrelátással s ügyességgel kikerülni képesek s nem egykönnyen hagyják magukat elriasztani a jó tanyától. Az ily kóbor vagy vándorsasok határtalanul vakmerő viselkedésük által különben azonnal feltűnőkké teszik magukat, mert olyan, fajlagos szokásaikkal merőben ellenkező dolgok művelésére adják a fejüket s oly vakmerőségekre vetemednek, amelyek minden képzeletet túlhaladnak. Így a többek közt szava-hihető szlavoniai vadászoktól többször hallottam állítani, hogy a határsasok között is kerülnek oly vakmerő példányok, melyek alkalom adtán a szarvasnak (!) és őznek nyakára ülnek, szemeit kivagdoszák s agyongyötrik. Tényleg régi német vadászírók is állítják, hogy a fővadat, őzet (és bárányt) megtámadja a határsas, ha erdőn kívül, nyílt helyen találja; sőt azt is állítják, hogy amely vadat nagysága és súlyánál fogva fel nem ragadhat, azt feldarabolja (!) s az aludt vért és húst darabonként hordja fészkébe. Sőt (horrendum dictu!) állítják azt is, hogy veszélyes hegyi utakon, sziklamarton, az embernek is nekimegy ez a vakmerő fajzat, ha vadász-revierjében találja — és hogy többnyire párostól támadó vén sasok volnának az ilyenek, — melyek állítólag még a kis gyermekekre is veszedelmesek volnának. Én mindezekről a szenzációs stiklikről személyes meggyőződést nem szerezhettem ugyan, de azt igen is tapasztaltam, még pedig közvetlenül, fogságban tartott példányoknál is, hogy a vének roppantúl ideges, vad és rendkívül — egészen a vakmerőségig — vállalkozó természetű állatok, e mellett igen ügyesek és erő, általában egyéni képességek tekintetében a sasok közt arány-

lag talán a legkiválóbbak. Azonban e mellett az is tény, hogy lent a délvidéken, tehát elterjedési körének góczpontjában, hol állandó fészkelési helye s mindenek daczára még mindig elég bő előfordulásuk is van, szenzációs zsványkodásáról keveset tudnak s tényleg nem is sok vizet zavar ottan, ellenkezőleg inkább csak mint hasznos ürgepusztító tűnik fel. Hanem amily szenvedélylyel veti magát a mezőgazdaság e kártékony ellenei után, ép oly szívósan üldözi a vízimadarakat is. Talán épen e miatt található nagyobb számmal vízgazdag vidékeken, ahol örökös hajkurászás az élete s több vízi madarat elpusztít egy pár belőle egy idény alatt a tavak körül — kivált ahol fészektelepek vannak — mint tíz vadász és pedig válogatás nélkül mindent, ami csak elébük akad. Láttam nem egyszer, hogy a darut, vadludat, sőt a gólyát is levágta a határsas. — Mint említém, azok a példányai a határsasnak, melyek talán élelemhiány által indítatva kivételesen kósza életre adják magukat (többnyire öreg, tapasztalt egyének), egytől-egyig »vadorzó sasok«-ká válnak s a hasznos vadban igen tetemes károkat okoznak, ha valahová bekapnak, — és az ilyeneknek legfeljebb csak egy (bizonytalan) ideig van valamely térkör területéhez kötött tartózkodási helyük, változatosan sík, lapos, erdős, vagy hegyes vidék, — ennél fogva, igen természetesen, a zsákmányul szolgáló vadfélék roppant változatosságában dúskálhatnak, ami tápot adván ínycenz hajlamaiknak, vadászszendélyüket csak növeli s kétszeresen veszedelmessé s kártékonyakká teszi őket, kivált egyes vadnemekre nézve.

Így tudok esetet, midőn egy vidéken a fajdféléknek esett neki a »vadorzó sas« s majdnem tönkre silányította már az állományt, midőn végre sikerült meglakoltatni bűneiért. Különben is a fajd mindig kedvencz falatja e madárnak s ahol hozzá férhet, nagy pusztítást tesz benne, kivált a fajsziporítás időszakában, midőn a szülői gondokkal vakmerősége és gyilkos hajlama is a végsőig fokozódik és megsemmisítő működésre ösztönzi. Meg kell még emlékezni egy sajátságos szokásáról a határsasnak, melyet más sasoknál nem észleltem s ez az, hogy tömzsi testalkata s kevésbé hajlékony izmai miatt kissé nehezebbre esvén a felrepülés a nagyobb, illetve súlyosabb prédával, azt — szárnyait gyorsan lebegtetve — mindaddig hempergeti s ide s tova gurigázza a földön, míg csak a kellő lödtitást el nem találva, prédáját fel nem kaphatja a levegőbe; különben elég erővel rendelkezik a bárány, lúd, sőt nagyobb állat elragadására is (a nőstény, mely erősebb, sőt gyakran sokkal erősebb, mint a hím, mert gyakran kerülnek aránylag igen kis lúmek is). Jellemző, hogy a költési időt kivéve, e sasfaj mindig a párjával jár zsvány kalandjaira s csodálatosan összeértő működéssel biztosítják egymásnak a vadászat sikerét. Megemlítem, hogy a határsas éhség által kényszerítve, a friss hullára is lejár — mint ezt a délvidéki pusztákon égszer volt alkalmam tapasztalni; épen ezen tulajdonsága miatt esett annyi áldozatul a mérgezéseknek a Horvát-Szlavon vadászterületeken, honnét a magyar pusztákra is átjártak.

(Folytatása következik.)

Lakatos K.

Tudósítások.

T. Szerkesztőség! Április 7-én szokatlan szalonkavonulásnak voltunk szemtanúi. E napon gyenge meleg eső, erős szélfuvással volt. Állásunkon, a mely egy jó kitekintéssel bíró 2–3 éves vágásban volt, több szalonkát láttunk, aggatóra azonban nem került egy sem, mert szokatlan sebesen húztak hangtalanul. A midőn állásunkat elhagytuk s összegyűltünk a legvégső megállóhelyen, fejünk fölött, lőtávolon kívül, körülbelül 20–25 drb. szalonka némán húzott északkeletről délkelet irányába; több lövés a tulságos magasság miatt eredménytelen volt. Kérdés már most, hogy tényleg szalonkák voltak-e a vonuló madarak? Erre *határozottan* állítjuk, hogy azok voltak, mert két társam szintén azoknak ismerte fel őket. A lövések után egy külön vált s alacsonyabban húzott a többiektől eltérő irányban, úgy hogy tisztán felismerhettük a szalonkát. Kérdés, mi az oka e szokatlan jelenségnek? Előző napokban Kolozsvárt a »Bükk« nevű erdőrészen több tagból álló társaság alig látott néhányat.

Kolozsvár, 1900. ápril. 8.

Dr. Bod Péter.

* * *

Semmi különös jelenség, egyszerűen csapatostól továbbvonuló szalonkák voltak azok. Egyébiránt néha ily csapatos vonulásokat a reggeli órákban is észlelhetni, sőt csöppörgős, lanyha tavaszi napokon *napközben* is vonulnak a szalonkák. A *vonulást* azonban nem szabad összetéveszteni a *húzással*, melynek egészen más célja van: *párosodási mozgalom* táplálkozással összekötve.

Saerk.

* * *

T. Szerkesztőség! Mint tudva van, ezelőtt Biharmegyének Alsó-Lugos részén szarvasvad egyáltalán nem fordult elő. — Uraságom, Gróf Zichy Jenő ő exellenciája, ki egyike a főúri világ legszenvedélyesebb vadászainak, elhatározta, hogy áldozatokkal bár, fáradságot, költséget nem kímélve, benépesíti szarvasvaddal magaslakú uradalmát. — Ezelőtt mintegy 18 évvel egy kisebb, 40 hold nagyságú területet, mely vadaskertnek kiválóan alkalmas, elkerítettett s ide hozatott a Gróf Károlyi István úr tulajdonat képező puszta-teremi (Nagy-Károly mellett) vadaskertből, ha jól tudom, 15 tehenet s két bikát, a mely létszám 1892. május 12-ig, mikor is ki lettek eresztve, 57 drbra szaporodott. 1893-ban ugyancsak onnan hozatott anya- és apa-tenyészállatokat és pedig 6 tehenet, 1 bikát, mi 1898-ig, midőn ki lettek eresztve, 28 drbra szaporodott. — Körülbelül 5 évig voltak a vadak a kertben, hol egész rendszeren szaporodtak s a mi a legkülönösebb, ezen idő alatt, dacára a kis területnek, az elsatnyulásnak legkisebb jele sem mutatkozott rajtuk. — Ezelőtt vagy 2 évvel lett a vadaskert egy oldala elbontva s mint hallom, dacára a hajszolásnak stb. alig akarta a vad megszo-kott helyét elhagyni. — Azóta állományunk már mintegy 130–150 drbra szaporodott s az idei nagy sertés vadászatokon nem egy gyönyörű 14 es és 16-os példányt láttunk a hajtásokban. — A vad a szabadban gyönyörűen fejlődött, az egyedek szép erősek, az agancs-formáció nagyon hasonlít a belyei szarvaséhoz, a száruk erősen szétágazók. — Az eddigi kísérletek eredményétől lelkestülve, Gróf úr ő exellenciája ez idén elrendelte 2 fent jelzett nagyságú vadaskert készíttetését s az ezekbe elhelyezendő 20 tehen s 4 bikának újból a puszta-teremi vadaskertből való beszerzését. — Minthogy a szállítandó vadnak befogása jelezve volt, személyesen mentem el, hogy a befogásnál, szállításkor jelen lehessenek. — Az ottani vadaskertben, mely értesülésem szerint mintegy 2000 hold, ide-oda kocsizás alkalmával nagyon sok vadat láttunk, azonban legnagyobb csodálkozásomra a vad kisebb és gyengébb alkotúnak tűnt fel előttem, mint az nálunk található, ugyancsak ezen fajból való s ezelőtt csak néhány évvel szabadon bocsájtott vad. — Mily nagy volt csodálkozásom azonban, midőn tovább kocsizva, egy csapatban vagy 8 drb. hófehér fejű és nyakú szarvast pillantottam meg! Ez ügyben kérdést intéztem a vadaskert tisztelt gondnokához, kitől azon feleletet kaptam, hogy vagy 14 drb. van ilyen a kertben. — Ezeknél nemcsak a fej és nyak hófehér, esetleg kisebb szürke foltokkal, de a lábszáruk is majd egészen tégdíg, a test színe pedig többnyire hamuszürkés s csak egy-kettőnél láttuk, hogy a test színe meg-egyezne a szarvas rendes szőrzetének színével. Sőt a mi a legkülönösebb, még a szem golyószíne sem olyan, mint a szarvas-

nál rendszeren, hanem egészen világoskék, mint mondani szokták kесе, ép olyan, mint az úgynevezett hóka lónál. — Már most oda terjedne tiszteletteljes kérésem, vajjon ez a forma más fajra vall-e? vagy pedig csak a vadaskertekben oly gyakran előforduló degenerálódás? (Mindenesetre degenerációval van dolgunk. *Szerk.*)

Alsó-Lugos, Bihar megye.

Tisztelettel
Vlassaty Ödön,
főördész.

»Az országos Magyar Ebtenyésztő-Egyesület« *József Ágost főherczeg* ő cs. és kir. fensége védnöksége és *Darányi Ignác* földművelésügyi m. kir. miniszter tiszteletbeli elnöksége alatt folyó évi 1900 május hó 19., 20. és 21-én Budapesten a »Tattersall« helyiségeiben felette érdekesnek ígérkező »*Nemzetközi ebkiállítás*« rendez, melyre felhívjuk sportkedvelő olvasóink figyelmét. Ugyancsak a kiállítás alkalmával a tacsok és fox-terrierek számára »*műkotorék-verseny*« is fog tartatni. A ki ebeket kiállítani óhajt, az az O. M. E. E. titkárától bejelentő íveket és kiállítási programot díjmentesen kaphat. Minden egyebekről szíves készséggel nyújt felvilágosítást *Buzsi Géza Félix* kiállítási titkár és intéző, valamint lapunk szerkesztősége részéről *Lakatos Károly* is, ki esetleg vidéki kiállítók ügyében a legszívesebben eljár és bejelentéseket is eszközöl. Csak kívánatos a bejelentéseket minél előbb megtenni, nehogy a késedeleméből esetleg hátrányok származzanak.

Az előjelekből ítélve mondhatjuk, hogy a hazai kynológianak ilyen sikerült ünnepe még alig volt, mint a minőnek a jelenlegi ígérkezik. (L. K.)

M. kir. Mezőgazdasági Múzeum — Budapestre utazó olvasóink figyelmét felhívjuk a m. kir. mezőgazdasági múzeumra, melynek gyűjteményeit nemcsak a mezőgazdák, hanem mindazok haszonnal és tanulsággal tekinthetik meg, kik a mezőgazdaság, vagy valamelyik ága iránt érdeklődéssel viseltetnek. E múzeumban hasznos és kártevő állatok gyűjteménye, növénytermelési, kertészeti, gyümölcsészeti, szőlőszeti, állattenyésztési, baromfitenyésztési, méhészeti, selyemtermelési tárgyak, gép- és eszköz-modellek, talaj- és műtrágya-minták, emléktárgyak, épületmodellek, statisztikai kimutatások stb. láthatók. A múzeum, mely a VII. ker., Kerepesi-út 72. számú házban van elhelyezve, a hétfői és ünnepekét követő napok kivételével, naponként d. e. 9 órától d. u. 1 óráig van nyitva és látogatása ingyenes.

IRODALOM.

ERDŐN MEZŐN. Természeti és vadászati képek. Irta: *Bársony István*. Második kiadás. Ára 5 korona. Az Athenaeum Bársony Istvánnak e nagy diszmunkáját kisebb és olcsóbb alakban is a közönség rendelkezésére bocsájtja s így elősegíti a pompás mű szélesebb körben való terjedését, mert Bársony azok közé az írók közé tartozik, akik predestinálva vannak arra, hogy minél szélesebb körben olvassák őket; de Bársony munkái még arra is hivatják, hogy a szó betűszerinti értelmében *ifjúsági iratokká* váljanak. Most, midőn divatba kezd jönni az ingyenes könyvosztogatás kultusza iskolákban, ifjúsági könyvtárakban, — azt hisszük, Bársony munkái is bátran helyet foglalhatnak azok közt az ifjúsági ajándékművek közt, melyek a szép és nemes fogalmát vannak hivatva az ifjú szív s gyengéd kedély fogékony világában terjeszteni, ápolni s tovafejleszteni, mert van-e e célra hivatottabb, nemesebb tényező a *természet költészeténél*, mely egyenesen Isten szívéhez vezet s a melynek Bársony István oly hivatott, édes és fényes tollú tolmácsolója! Írásából duzzadó élet, üdőség, frissesség árad, mely fellelkesíti a legsatnyább életunalmat is. — míg poézise, filozófiája gondolatokat ébreszt, magával ragad s igazi lelki gyönyört okoz, melynek hatása hosszú-hosszú ideig megmarad szívünkben; de gondolatunkat is fényes, maradandó káprázattal öleli körül. — Ez a műve azok közül a könyvei közül, melyek a természet szépségeit, miszteriumait tárják fel igazi, megragadó művészettel: az »Erdőn mezőn« talán a legsikerültebb.

VÁNDORFELHŐK. Verskötet. Irta: **Feleki Sándor. Lampel Róbert** kiadása. — Nagy, pompás, elegáns kiállítású verskötet, méltó dísz a szalonok díszasztalának, a hova szánva van, mert **Feleki Sándor** az illatos budoárok, a pompától, finom szellemtől áthatott magyar úri szalonvilág becézett s méltán nagyra tartott, fényes tollú, nagy tehetségű poétája. Verseiből tavaszi illat, nyári verőfény árad szerte. A kedély hurjain pengget gyönyörű dallamokat, könnyhullást fakaszt, az érzelmek tengerén hullámokat simít el s illatos szirmokkal, bájos virágfejekkel rakja ki ragyogó költészetének bársonysima útjait, melyek mindig a valódi poézis örök tüde forrásától ágaznak szét. — E kötet a valódi nyereségy irodalmunkra nézve s egyben óhajtott kedves ajándék azokra a számos tisztelőre nézve Felekinek, kik tüde, igaz szívből fakadt költészetét oly nagyra tartják — és méltán.

MAGYARORSZÁG MADARAI. Dr. **Madarász Gyula** kitűnő madaras könyvének immár megjelent a IV. füzet is. Mint az eddig megjelent három füzet, úgy ez is nyeresége a magyar természetrajzi tudománynak. Alapos, részletes, megbízható minden adatában. Oly munka ez, a melyről már is el lehet mondani, hogy a magyar ornithozományát minden eddig megjelent hazai munkánál szigorúbb tudományossággal tárgyalja, mivel különben is szigorúan tudományos, alapvezető mű, — miért is **Chernel István** pompás munkája mellett is speciális nagy értékkel bír. A synonymák pontos összeállításával **Madarász** nem csak rendkívül fáradságos, de rendkívül becses munkát is végzett. E kis füzet némely egyes lapjának a megírásához hetekig tartó előtanulmány és kutatás kellett. A szakemberek, szaknarrók s kezdő ornitológusok, a kiknek a munka szól, az itt eléjük hordott rendszeres adattárt bizonynyal maradandó becsűnek fogják felismerni. **Madarász**, a ki ép oly szorgalommal, mint szerencsével végzi összehasonlító búvárlatait, pompás, hű rajzokban is bemutatja azokat a sokszor alig észrevehető különbségeket, a melyek egyes madárfajok legszorosabb rokonságát mégis elválasztják egymástól. A laikus teljesen ugyanazt a madarat látja két egyedben, a melyről **Madarász** világosan kimutatja, hogy azok csak közel rokonok, nem pedig édes testvérek. Hogy mily gondosan dolgozott **Madarász**, az kitűnik a rendkívül aprólékos megkülönböztetésekben, a melyekben a füzet bővelkedik. Szó van ebben a füzetben az *aranypipóke*, *czinege*, *küllő*, *famászó*, *gébics*, *selyemfark*, *fecske* és *légykapó-félékről*. Kevés szóval mindegyikről alapos jellemzést kapunk. Végül megjegyezzük, hogy Dr. **Madarász Gyula** madaras könyvére intézetünk is elfogad megrendeléseket s a már megjelent füzeteket megküldi. Egy füzet ára 1 frt 50 kr. Megjelent összesen három füzet.

AZ ÁLLATVILÁG PILLANATI FÉNYKÉPEKÉBEN. Ez a czíme egy gyönyörű képeskönyvnek, a mely füzetekben kerül a könyvpiacra. Az állatvilágot, a legérdekesebb külföldi állatokat mutatja be azon pillanatnyi fotografiai felvétel után, melyeket róluak a világhírű berlini állatkertben vettek fel. A munka vagy 200 állatot mutat be nagy kvart alakban. Minden állat

csupa élet. Gyönyörködhetik látásukban gyermek és felnőtt, szakember és laikus, művész és dilettáns egyaránt. Az állatoknak ilyesféle ábrázolása az egyedüli a maga nemében és bizonyára mindenkinek meg fogja nyerni tetszését, a ki a munkába belétekint. A munka 16 füzetben jelenik meg. Kéthetenként egy-egy füzet kerül a könyvpiacra, a feltűnően szép képekhez igen élvezetes magyarázatot irt dr. Heck L. a berlini állatkert igazgatójának német szövege nyomán dr. Szterényi Hugó. — A gyönyörű kiállítású könyv **Lampel Róbert** (Wodianer F. és fia) kiadása. Egy füzet ára 60 fillér.

A többi beérkezett, de lapunk irodalmi rovatában még fel nem említett könyvek és füzetekről lapunk legközelebbi számaiban fogunk megemlékezni.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Heller Richard úr válaszáat **Schenk Jakab** úr múltkori czikkére a legközelebbi számban fogjuk közölni.

Nimród XIII. A szalonka húzásáról közölt feleletünkre vonatkozó hozzánk beküldött megjegyzései nem egyebek téves vadászokoskodásoknál, melyekhez a tudománynak semmi köze. Ha úgy ismerné ön az irodalmat (hiába hivatkozik rá!), mint a hogy nem ismeri (az írásból tisztán kiviláglik ez!), bizonyára nem vállalkozott volna a régi igazságok ellenében tévedéseit (noha álarczban) írásba foglalni. Egyébiránt ha inkognitóját leteszi, szívesen szóba állunk önnel bővebb magyarázat végett, noha szakkérdésekben, elvből, csakis szakemberek megjegyzéseire stb. szoktunk reflektálni. Mert hova vezetne az egyenlőtlen disputandum!

Kérelem. Fölkérjük lapunk szíves olvasóit, hogy a kik tehetik, bennünket a *fajddüregéről* sürgösen tudósítani szíveskedjenek. Intézetünkbe már több elejtett *nagykakas* küldetett be kitömés végett, a mi a szezon beálltának biztos jele.

Gyönyörű „gordon setter“ kölykök kaphatók **Almási Ferenc** úrnál *Kúnbaján*, darabja 15—20 frt.

Tógasdáságaimból ajánlok őszi és koratavaszi szállításra egy- és kétnyaras gyorsnövésű csehpony-, stüllő-, csuka- és czompó-ivadékokat, továbbá megtermékenyített fogas-stüllő-ikrát. **Corchus Béla**, Budapest, IV. ker., Molnár-utca 17.

SKABA KÁROLY H.. FEGYVERGYÁROS, BUDAPEST,

VI. ker., Váci-körút 33. sz.

ajánlja dús raktárát mindennemű vadász- és védelmi fegyverek, vadász-eszközök, lőpor és lőszerekben. Javításokat is elfogad. Képes árjegyzéket csakis vevők számára bérmentve küld:

Kovács Ferenc, a gyár képviselője.

A gyár alapítottat 1865-ben.

FOTO-CZINKOGRAFIAI MŰINTÉZET.

MŰVÉSZETI SOKSZOROSÍTÁSOK.

Clichék folyóiratok, könyvek, árjegyzékek és tudományos művek számára.

Kitűnő kivitelben, legjobb módszerek szerint előállítva.

— Jutányos árak. —

Czím csakis: **BUDAPEST, VI. ker., Király-utca 30. szám.**

TELEFON: 18—99.

»A Termesztet« szerkesztősége és kiadóhivatala: Budapest, II., Donáti-utca 7. dr. Lendl A

3885.1900, Nyomatott Markovits és Garainál, Budapest, Lázár-utca 13.